

Názvosloví živočichů upravují Houša, V. & Štys, P. (eds.) (1987): Mezinárodní pravidla zoologické nomenklatury. Praha, Academia. a pro rostliny Mezinárodní kód botanické nomenklatury (Tokijský kód), aktualizovaný jako St. Louiský kód) Preambule Tokijské nomenklatury

1. Botanika vyžaduje přesný a jednoduchý, botaniky ve všech zemích používaný systém nomenklatury, který se zabývá jednak termíny označujícími hierarchickou úroveň (rank) taxonomických skupin nebo jednotek, jednak vědeckými jmény vztahujícími se na jednotlivé taxonomické skupiny rostlin. Důvodem pojmenování taxonomické skupiny není vyjádření jejích znaků nebo historie, pojmenování má být dorozumivacím prostředkem na její označení a určení její hierarchické úrovně. Tento Kód se snaží zavést ustálenou metodu na tvoření jmen taxonomických skupin a současně zrušit a zamítnout jména, která mohou být příčinou omylů či pochybností nebo mohou vnést zmatky do vědy. Další závažnou úlohou Kódu je zabránit zbytečné tvorbě jmen. Jiná hlediska, jako absolutní gramatická správnost, pravidelnost nebo libozvučnost, více-méně převládající zvyk, ohled na osoby atd., jsou vedlejší, i když jistě důležité.
 2. Základ systému botanické nomenklatury tvoří zásady.
 3. Podrobnější předpisy se dělí na pravidla vysvětlená v člancích a doporučení. K pravidlům a doporučením jsou připojeny příklady, které je ilustrují.
 4. Úkolem pravidel je zavést pořádek do nomenklatury z minulých období a usměřit ji do budoucnosti. Jména, která odporují některému z pravidel, není možné nadále zachovat.
 5. Doporučení se týkají vedlejších hledisek, jejich účelem je zavést větší uniformitu a jasnost zejména pro budoucnost. Jména, která odporují některému doporučení, není možno z tohoto důvodu zamítnout, ale nejsou to následováníhodné příklady.
 6. Předpisy regulující způsob změny tohoto Kódu jsou uvedeny v posledním oddílu.
 7. Pravidla a doporučení se vztahují na všechny organismy tradičně považované za rostliny, ať už fosilní anebo nefosilní, např. sinice (Cyanobacteria), houby včetně chytridiomycet, (Chytridiomycota), řasovek oomycety, (Oomycota) a hlenek (Myxomycota), fotosyntetizující Protista (jednobuněčné řasy) a jim taxonomicky příbuzné nefotosyntetizující skupiny (jednobuněčné organismy).
 8. Pro některé skupiny rostlin jsou potřebné speciální předpisy: Mezinárodní kód nomenklatury pěstovaných rostlin – 1980, přijatý Mezinárodní komisí pro nomenklaturu pěstovaných rostlin; předpisy vztahující se na jména hybridů jsou uvedeny v Dodatku I (Čl. H1–H12).
 9. Jediným oprávněným důvodem ke změně jména jsou buď hlubší znalosti faktů, vyplývající z adekvátního taxonomického studia, nebo nevyhnutelnost vyřadit pojmenování, které je v rozporu s pravidly.
 10. Jestliže chybí vhodné pravidlo nebo účinek pravidla je pochybný, postupuje se podle ustáleného zvyku.
 11. Toto vydání Kódu nahrazuje všechna jeho předešlá vydání.
- Pokud není uvedeno jinak, v tomto Kódu slovo „rostlina“ znamená jakýkoliv organismus, který botanici tradičně studují. (viz Pre.7).

Zde je výňatek z pravidel:

KAPITOLA III.

NOMENKLATURA TAXONŮ PODLE JEJICH HIERARCHICKÉ ÚROVNĚ
SEKCE 3.

JMÉNA RODŮ A TAXONŮ PODŘAZENÝCH RODU

Článek 20

20.1. Jméno rodu je podstatné jméno v jednotném čísle nebo slovo, které je za podstatné jméno považováno, a píše se s velkým počátečním písmenem (viz Čl. 60.2.). Může být jakéhokoliv původu a může být tvořeno dokonce zcela libovolným způsobem.

20.2. Jméno rodu se nesmí shodovat s odborným termínem, který je v současnosti používán v morfologii. Výjimka platí pro jména zveřejněná před 1. lednem 1912, která byla provázena druhovým jménem zveřejněným v souladu s Linnéovým binárním způsobem pojmenování.

20.3. Jméno rodu se nesmí skládat ze dvou slov s výjimkou případu, kdy jsou spojena pomlčkou.

20.4. Za rodová jména nemají být pokládána:

(a) Slovní označení (slova), která nebyla zamýšlena jako jména.

Článek 23

23.1. Jméno druhu je spojení (kombinace) dvou slov skládající se z jména rodu, za nímž následuje jedno druhové epiteton ve tvaru přídavného jména, nebo podstatného jména ve druhém pádu, nebo jako přístavku nebo skupiny slov. Nemůže to však být ani frázové jméno složené z jednoho nebo více popisných podstatných jmen a s nimi spojených přídavných jmen v ablativu viz Čl. 23.6 (a)), ani jiná nepravidelně utvořená označení (viz Čl. 23.6 (c)). Skládá-li se epiteton ze dvou nebo více slov, musí být spojena pomlčkou. Nebylo-li epiteton při svém zveřejnění takto spojeno, nemá být zamítnuto, ale při jeho použití musí být tato slova buď psána společně, nebo spojena pomlčkou, jak je uvedeno v Čl. 60.9.

23.2. Epiteton v jménu druhu může pocházet z jakéhokoliv pramene a může být vytvořeno dokonce i uměle (viz ale Čl. 60.1).

23.3. Symboly tvořící součást druhových epitet navržených Linnéem nezpůsobují neplatnost příslušných jmen, ale musí být rozepsány slovně.

23.4. Druhové epiteton nesmí přesně opakovat rodové jméno, ať už s rozepsaným symbolem nebo bez něj (tautonymum).

23.5. Je-li druhové epiteton ve tvaru přídavného jména a není použito jako podstatné jméno, gramaticky se shoduje s rodovým jménem (viz Čl. 32.6).

23.6. Následující označení není možno považovat za jména druhů:

Popisná označení skládající se z rodového jména, za kterým následuje frázové jméno (Linného nomen specificum legitimum) složené z jednoho nebo více popisných podstatných jmen a s nimi spojených přídavných jmen v ablativu.

Označení druhů sestavená z rodového jména, za kterým následují dvě nebo více přídavných jmen v prvním pádu.

Formule označující hybridy (viz Čl. H.10.3).

23.7. Frázová jména použítá Linnéem jako druhová epiteta (nomina trivialia) mají být považována za pravopisné (ortografické) chyby, které mají být opraveny v souladu s tím, jak tato jména později používal sám Linné.

23.8. Je-li označení druhu ve smyslu Čl. 23.6 neurčité, postupuje se podle ustáleného zvyku (Pre. 10).

Doporučení 23A

23A.1. Jména osob i jména zemí a lokalit použitá v druhových epitetech by měla mít tvar podstatného jména ve druhém pádu (clusii, porsildiorum, saharae) nebo přídavného jména (clusianus, dahuricus) (viz také Čl. 60, Dop. 60C a D).

23A.2. Autoři by se měli vyhýbat použití tvarů druhého pádu podstatného jména a prvního pádu přídavného jména, odvozených ze stejného slova k označení dvou různých druhů stejného rodu (např. *Lysimachia hemsleyana* Oliv. a *L. hemsleyi* Franch.).

23A.3. Při tvorbě druhových epitet by se autoři měli přizpůsobit následujícím doporučením:

Používat, pokud je to možné, latinské koncovky.

Vyhýbat se epitetům, která jsou příliš dlouhá nebo v latině těžce vyslovitelná.

Netvořit epiteta spojením slov různých jazyků.

Vyhýbat se epitetům vytvořeným ze dvou nebo více slov spojených pomlčkou.

Vyhýbat se epitetům, která mají stejný význam jako rodové jméno (pleonasmus – sl. souznačná).

Vyhýbat se epitetům, která vyjadřují znak společný všem nebo téměř všem druhům rodu.

Vyhýbat se ve stejném rodu použití příliš podobných epitet, zvláště takových, která se liší jen v posledních písmenech nebo polohou dvou písmen.

Vyhýbat se epitetům, která byla již dříve použita v blízké příbuzném rodu.

Epiteta nepublikovaných jmen, nalezených v korespondenci, cestovních poznámkách, na herbářových etiketách a v podobných pramenech, je možno použít s uvedením jejich autorů jen v případě, souhlasí-li autoři se zveřejněním (viz Dop. 34A).

Vyhýbat se použití jmen málo známých nebo velmi malých lokalit, pokud rozšíření druhu není zcela lokální.

celý text na: http://botankod.aquariana.cz/N_titul.htm

V této krátké publikaci chci poukázat, jak „přesně“ se dařilo taxonomům ona pravidla dodržovat.

Jména zde uvedená jsou z naprosté části sesbíraná z různých článků z internetu, hlavně anglicky psaných, proto je zde velké množství termínů a slovních hříček, které neanglicky mluvícím a píšícím nic neřeknou. Přesto tam i tací mohou najít nějakou zajímavost.

Kuriozity v názvosloví

1. Některá jména se pořád opakují na stejném principu:

Eucosma bobana, *E. cocana*, *E. dodana*, *E. fofana*, *E. hohana*, *E. kokana*, *E. lolana*, *E. momana*, *E. popana*, *E. rorana*, *E. sosana*, *E. totana*, *E. vovana*, *E. fandana*, *E. gandana*, *E. handana*, *E. kandana*, *E. mandana*, *E. nandana*, *E. randana*, *E. sandana*, *E. tandana*, *E. vandana*, *E. wandana*, *E. xandana*, *E. yandana*, *E. zandana*, *E. nomana*, *E. sonomana*, *E. vomonana*, *E. womonana*, *E. boxeana*, *E. canariana*, *E. floridana*, *E. idahoana*, *E. miscana*, *E. subinventa*; Kearfott, 1907 (obaleči)

Hysterosia biscana, *H. discana*, *H. riscana*, *H. viscana*, *H. wiscana*, *H. ziscana*, *H. foxcana*, *H. toxcana*, *H. voxcana*, *H. zoxcana*, *H. baracana*, *H. waracana*, *H. zaracana*, *H. bomonana*, *H. nomonana*, *H. romonana* Kearfott, ~1907 (obaleči)

Maruina amada, *M. amadora*, *M. cholita*, *M. muchacha*, *M. querida*, *M. chamaca*, *M. chamaguita*, *M. chica*, *M. dama*, *M. nina*, *M. tica*, *M. vidamia* Hougue, ~1973 (kotule) všechna tato jména jsou ve španělštině zdobněliny

Ophiomyia prima, *O. secunda*, *O. tertia*, *O. quarta*, *O. quinta*, *O. sexta*, *O. septima*, *O. octava*, *O. nona*, *O. undecima*, *O. duodecima*; Spencer, 1969 vrtalky, latinsky první, druhý třetí, čtvrtý.

Solpugarda Roewer, 1933, *Solpugassa* Roewer, 1933, *Solpugeira* Roewer, 1933, *Solpugella* Roewer, 1933, *Solpugema* Roewer, 1933, *Solpugopa* Roewer, 1933, *Solpugorna* Roewer, 1933, *Solpuguna* Roewer, 1933, *Solpugyla* Roewer, 1933, *Solpugelis* Roewer, 1934, *Solpugiba* Roewer, 1934, *Solpugista* Roewer, 1934 (všechno solifugy)

Montifringilla theresae, *Sylvia nana theresae*, *Melierax metabates theresae*, *Erythrospiza githaginea theresae*, *Alectoris barbata theresae*, *Scotocerca inquieta theresae*, *Galerida theklae theresae*, *Coccothraustes coccothraustes theresae*, *Riparia rupestris theresae*, *Oenanthe moesta theresae*, *Turdus viscivorus theresae*, *Garrulus glandarius theresae*, *Emberiza striolata theresae* (ptáci) tyto druhy a poddruhy pojmenovány po plk. Richardu Meinertzhagenovi a Therese Clay

2. Zajímavé překlady

Aegrotocatellus Adrian a Edgecombe, 1995 (trilobit) latinsky „malé štěně“

Boselaphus tragocamelus (Pallas) (antilopa nilgai) znamená „vůl-jelen, koza-velbloud“

Brachyanax thelestrephones Evenhuis, 1981 (moucha) řecky znamená „malý šéf kroutící bradavkami“

Dziwneono etcetera Dworakowska, 1972 (křísek) „Dziwneono“ znamená polsky „je divný“

Eucrítica melanolimnetes Clack, 1998 (fosilní obojživelník) znamená „přišera z černé laguny“

Fratercula (papuchalk). Jméno pravděpodobně odkazuje na peří buňháka, které vypadá jako klášterní oděv; *fraterculus* znamená „bratřík“. *Fratercula* je ženského rodu, takže jméno vlastně znamená „malý ženský bratr“

Homo diluvii testis Scheuchzer, 1726 znamená „muž, svědek Potopy“, protože se myslelo, že je to pozůstatek po člověku, jenž se utopil při Noemově Potopě. Později byl nalezen fosilní mlok a pojmenován *Andrias*

scheuchzeri. *Andrias* znamená „člověk-obraz“, jako zbytek původního špatného pojmenování

Lycoperdon (pýchavka) doslovně „vlčí koule“

Mabuya perrotetti (Dumeril a Bibron) (mabuja) „*Perrotetti*“ znamená „malý prsatý pes“ Existuje také *Radula perrotetti* (struhatka) a *Pomadasy peroteti* (Cuvier, 1830) (chrochtal)

Megapnosaurus Ivie, Slipinski & Wegrzynowicz, 2001 (teropod) znamená „velká mrtvá ještěrka“ (Původní jméno pro tento druh, *Syntarsus*, bylo převzato od pojmenování malého brouka. Je tu ale malý zádrhel, protože tento rod byl přejmenován entomologem Mikem Iviem potom, co nemohl najít Raatha, který popsal dinosaura původně.)

Piseinotecus divae Er. Marcus, 1955 (mlž) „*Piseinotecus*“ znamená „šlápl jsem na Teco“. Teco byl pes patřící prof. Diva Corrêovi. Jeden z Marcusových (Evelyne nebo Ernst) šlápl na psa na cestě do kuchyně uprostřed noci.

Pulchrapollia Dyke & Cooper, 2000 (eocénský papoušek) znamená „krásná Polly“
Vampyrotheuthis infernalis Chun, 1903 (vampýrovka hlubinná) „upíří oliheň z pekla“

3. Pojmenováno po lidech

3a. Sportovci

Bufo nana borisbeckeri Parth, 1996 (bursa Beckerova) pojmenováno po Borisi Beckerovi, největším německém sportovci všech dob.

Mastagophora dizzydeani Eberhard, 1984 (pavouk pojmenován po jednom basebalistovi) Pavouk používá lepkavou kuličku, aby ulovil svoji kořist.

3b. Herci a kreslíři

Campsicnemius charliechaplini Evenhuis, 1996 (lupice) tento druh je pojmenován na počest velké hvězdy němých filmů, Charlieho Chaplina, kvůli zvláštní tendenci této mouchy umírat s prostředním párem nohou do X

Baeturia laureli a *B. hardyi* de Boer, 1996 (cikáda), po dvojici komiků Lauer a Hardy

Garylarsonus (brouk), po G. Larsonovi

Strigiphilus garylarsoni (peřovka) Clayton, ~1989 po G. Larsonovi

Montypythonoides riversleighensis Smith & Plane, 1985 (fosilní had) tento rod není platný druh, nyní se nazývá *Morelia riversleighensis*

Sula abbotti costelloi Steadman, Schubel & Pahlavan, 1988 (podruh terej Abbottův, nedávno vyhynulý)

3c. Umělci

Microchilo elgrecoi Bleszynski, 1966 (travařík) po španělském malíři El Grecovi

Microchilo murilloi Bleszynski, 1966 (travařík) po mexickém malíři Murillovi

Pseudoparamys cezannei Hartenberger, 1987 (*Ischyromyidae*, vyhynulý hlodavec), po Cézannovi

Raphaelana Girault (vosa), po Rafaelovi

Pseudocatharylla gioconda Bleszynski, 1964 (travařík) pojmenováno po tajemné ženě

3d. Spisovatelé

Aesopichthys Poplin & Lund, 2000 (fosilní paprskoploutvá ryba) pojmenováno po Ezopovi